

2024:5

JIM+ 2023–2024

Redovisning av uppdrag att fortsatt utveckla och genomföra erfarenhetsutbyte om jämställdhetsintegrering

Jämställdhetsmyndigheten

Göteborg, april 2024

Rapport 2024:5

Dnr: ALLM 2023/177

Har du frågor om denna publikation, kontakta:

Johanna Sjons

Telefon 072-716 10 67

INNEHÅLL

Förord	4
Sammanfattning	5
Om rapporten	7
Bakgrund	8
Så fungerar konceptet JiM+	8
Deltagare och genomförande	10
Två grupper avslutades under 2023	10
Två nya grupper har startats upp	10
Resultat	12
Erfarenhetsutbytet uppfattas som givande	12
JiM+ har stärkt arbetet med jämställdhetsintegrering	12
JiM+ har potential att bidra till effekter för myndigheternas målgrupper på sikt	14
Kunskap och lärdomar sprids till andra myndigheter	15
Fortsatt samverkan	16
Utmaningar som synliggjorts	16
Slutsatser	18
English summary	19

FÖRORD

Jämställdhetsmyndigheten fortsätter att erbjuda vårt fördjupade stöd JIM+ till statliga myndigheter. Under 2023 har fem statliga myndigheter och tre länsstyrelser fördjupat sig i angelägna frågor: Hur kan samhällets krisberedskap bli mer träffsäkert genom att vi blir bättre på att ta hänsyn till olika flickor och pojkar, kvinnor och mäns behov? Och hur kan vi arbeta på ett sammanhållet sätt med olika rättighetsområden, så som jämställdhet, funktionshinder och hbtqi, så att synergier uppstår? Jag ser en stor nytta i att vi rör oss mot ett gemensamt språk. I stället för att prata om perspektivträngsel, ser vi att vi måste göra analyser utifrån olika perspektiv, för att se till att vi svarar mot hela målgruppens behov i våra verksamheter och kunskapsunderlag. En del av de lärdomar och resultat som nåtts under året finns att ta del av i denna rapport. Liksom tidigare har jag själv haft förmånen att delta i erfarenhetsutbytet tillsammans med generaldirektörer och länsråd, vilket varit väldigt givande och lärorikt! Särskilt glädjande är att fler myndigheter bestämt att arbeta vidare tillsammans under kommande år, för att ytterligare fördjupa erfarenhetsutbytet kring att göra träffsäkra analyser.

Lena Ag
Generaldirektör

SAMMANFATTNING

Jämställdhetsmyndigheten ska stödja statliga myndigheter i arbetet med jämställdhetsintegrering. Enligt regleringsbrevet för 2023 ska myndigheten fortsätta genomföra och utveckla erfarenhetsutbyte om jämställdhetsintegrering, genom modellen JiM+. Erfarenhetsutbytet syftar till att stärka arbetet med jämställdhetsintegrering för att förbättra möjligheterna att bättre bidra till jämställdhet.

Två grupper, med fyra myndigheter i varje, har avslutat erfarenhetsutbytet under året. Folkhälsomyndigheten, MUCF, Myndigheten för delaktighet och Specialpedagogiska skolmyndigheten i en grupp, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap tillsammans med länsstyrelserna Kronoberg, Skåne och Västmanland i den andra.

Under året har två grupper startats upp. Energimyndigheten, Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen förenas av att de har en viktig roll i Sveriges omställning till ett fossilfritt samhälle. Länsstyrelserna i Kalmar, Jönköping, Kronoberg och Skåne fokuserar på hur ett jämställdhetsperspektiv kan utveckla det brottsförebyggande arbetet.

Deltagandet uppfattas generellt som givande. Samtliga myndigheter som avslutat erfarenhetsutbytet kan redovisa resultat av arbetet. En majoritet uppger att strategiska funktioner har fått en ökad förståelse för deras roll i jämställdhetsarbetet och att JiM+ lett till bättre uppföljning av verksamheten ur jämställdhetsperspektiv. JiM+ har bidragit till att jämställdhetsarbetet i högre grad bedrivs i kärnverksamheten, bland annat genom stärkt organisering, att frågorna integreras i planering och uppföljning samt genom ökad samverkan mellan stödfunktioner för jämställdhet och funktioner för verksamhetsstyrning. Samtliga myndigheter uppger att de har höjt förmågan att göra jämställdhetsanalyser.

Detta förväntas i förlängningen kunna leda till effekter för målgruppen och bidra till ett mer jämställt samhälle. Exempelvis ger bättre analyser en tydligare bild av jämställdhetsproblem, som hur fritidsverksamheten fungerar för unga tjejer och killar med funktionsnedsättning eller hur skolan fungerar för tjejer och killar med NPF-diagnoser. Denna kunskap leder till ökad förmåga att planera och genomföra träffsäkra åtgärder, som i sin tur kan bidra till jämställdhetsmål liksom mål för funktionshinder- och ungdomspolitik. När länsstyrelsen blir bättre på att göra jämställdhetsanalyser i sina risk- och sårbarhetsanalyser (RSA) förbättras stödet till kommunernas RSA-arbete. Det kan i sin tur förebygga att utsatta grupper, exempelvis barn, äldre och kvinnor med låg inkomst, drabbas hårdare i händelse av en kris eller samhällsstörning. Det kan handla om att säkerställa att förlossnings- och mödravård upprätthålls även i händelse av en konflikt eller att det finns kunskap om var extra sårbara grupper bor, i händelse av en översvämning.

Kunskap som samlas i JiM+ sprids till andra myndigheter och utvecklar Jämställdhetsmyndighetens stöd.

En utmaning som synliggjorts i JiM+ är att det försvårar för myndigheterna att arbeta samlat med olika uppdrag, så som jämställdhet, funktionshinder och hbtqi, när uppföljningen sker separat och i vad som uppfattas som stuprör. Det är också utmanande att följa effekter av jämställdhetsintegrering och arbete med andra närliggande områden, inte minst för verksamheter som verkar via andra. När jämställdhet inte är integrerade i riktlinjer för uppföljning på kommunal nivå blir det inte möjligt för länsstyrelserna i sin tur, att synliggöra ojämställdhet eller hinder för jämställdhet på regional nivå.

Följande slutsatser dras av genomförandet:

- Utvärderingar och myndigheternas redovisningar visar att konceptet ger ett bra stöd för att stärka arbetet med jämställdhetsintegrering i myndigheterna.
- Förstärkt fokus på jämställdhetsanalys och intersektionella analyser har gett resultat. Samtliga myndigheter har stärkt sin förmåga att göra jämställdhetsanalyser.
- Att myndigheterna i JiM-programmet utvecklar sin förmåga att göra intersektionella analyser bidrar till ett mer träffsäkert arbete. Genom JiM+ har vi bidragit till att skapa ett mer gemensamt språk kring intersektionalitet och stärkt stödet i JiM-programmet.
- Uppföljning av effekter är fortsatt ett utvecklingsområde för många myndigheter. Jämställdhetsperspektiv behöver finnas integrerat i anvisningar för uppföljning på lokal och regional nivå.
- När uppföljningen av uppdrag och mål inom olika närliggande uppdrag, så som jämställdhet, funktionshinder och hbtqi, sker separat i stuprör, blir det svårare för myndigheterna att arbeta med dessa frågor på ett sammanhållet sätt.
- Deltagande från inbjudna funktioner från Regeringskansliet har varit lågt. Det är därför tveksamt om förutsättningar för dialog mellan myndigheter och Regeringskansliet har stärkts.

Jämställdhetsmyndigheten bedömer att JiM+ är ett framgångsrikt koncept. Erfarenhetsutbytet stärker myndigheternas möjlighet att nå sina mål inom programperioden i JiM-programmet och bidrar till genomförandet av länsstyrelsernas strategier för jämställdhetsintegrering. Vi bjuder in myndigheter till JiM+ utifrån en prioritering av samhällssektorer eller problemområden där vi ser att ett stärkt fokus på jämställdhet kan bidra till högre kvalitet eller bättre måloppfyllelse inom sektorn. Vi konstaterar att fem JiM-myndigheter¹ tackat nej till att ta del av stödet, vilket inte varit fallet tidigare.

Bättre jämställdhetsanalyser och intersektionella analyser leder till att myndigheter höjer kvaliteten i sina verksamheter och kan nå mer likvärdiga resultat för hela myndighetens målgrupp. Att erfarenheter och lärdomar från JiM+ sprids till andra myndigheter stärker JiM-programmet som helhet. JiM+ har därmed potential att leda till ökad jämställdhet inom berörda sektorer. Det är positivt att regeringen initierat JiM+ och att uppdraget fortsätter, som en del av Jämställdhetsmyndighetens stöduppdrag. Jämställdhetsmyndigheten bedömer att tydliga uppdrag och förväntningar på resultat från regeringen, leder till att myndigheter prioriterar jämställdhetsarbetet i högre grad, tar del av stöd och därmed ökar möjligheterna att nå effekter inom myndigheternas respektive sektorer.

¹ Myndigheter som tackat nej är Trafikverket, Transportstyrelsen, Tillväxtverket, Myndigheten för tillväxtanalys och Brottsförebyggande rådet (JiM-myndigheter) samt Myndigheten för trafikanalys.

OM RAPPORTEN

Rapporten är Jämställdmyndighetens redovisning av uppdraget att fortsätta utveckla och tillämpa JiM+, stöd till myndigheter genom systematiskt erfarenhetsutbyte enligt regleringsbrev för Jämställdhetsmyndigheten 2023. Denna rapport beskriver konceptet, hur JiM+ genomförts under 2023, vilka resultat som har nåtts och vilka nya grupper som startats upp. Avslutningsvis presenteras uppdragets slutsatser.

Erfarenhetsutbytet JiM+ har tidigare redovisats i Delredovisning av JiM+ (2021:12) och Slutredovisning av JiM+ (2022:8) och JiM+ 2022-2023 (2023:6). Framtagandet av JiM+ redovisades i Jämställdhetsintegrering i utveckling (2019:10).

BAKGRUND

Jämställdhetsmyndigheten ska stödja statliga myndigheter i deras arbete med jämställdhetsintegrering. Enligt regleringsbrevet för 2023 ska myndigheten fortsätta genomföra och utveckla erfarenhetsutbyte om jämställdhetsintegrering, genom modellen JiM+. I uppdraget ingår att samordna och stödja myndigheterna i JiM+ samt verka för att inkludera fler myndigheter. JiM+ utvecklades 2020 av Jämställdhetsmyndigheten i samverkan med fyra andra myndigheter². Erfarenhetsutbytet genomfördes första gången 2021–2022 då 13 myndigheter deltog. Denna rapport beskriver konceptet, hur JiM+ genomförts under 2023, vilka resultat som har nåtts och vilka nya grupper som startats upp. Avslutningsvis redovisas vilka slutsatser som dragits av uppdraget.

Så fungerar konceptet JiM+

JiM+ är ett strukturerat erfarenhetsutbyte där myndigheter arbetar tillsammans i grupper. Det är ett omfattande och fördjupat stöd som pågår under ett och ett halvt år. Genom att strategiska funktioner arbetar konkret för att utveckla sina arbetsätt stärks arbete med jämställdhetsintegrering så att verksamheten bättre bidrar till jämställdhet. Exempelvis ökar engagemang och ägarskap för jämställdhetsfrågor hos chefer och controllers, och jämställdhetsarbetet bedrivs mer systematiskt genom att integreras i planerings- och uppföljningsprocessen. JiM+ har bäst förutsättningar att bidra till de jämställdhetspolitiska målen om myndigheter som har liknande kärnverksamhet deltar tillsammans, utbytet är ömsesidigt och bygger på tidigare JiM-arbete, och formerna främjar att lärande och resultat sprids vidare, inom de deltagande myndigheterna liksom till andra³.

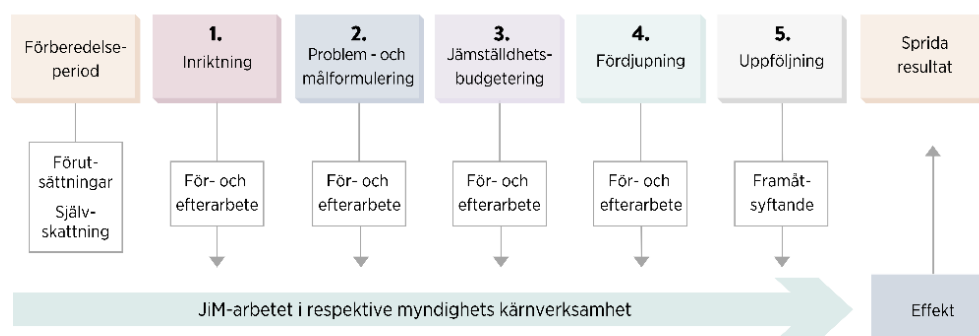
Konceptet består av en förberedelseperiod samt fem träffar med teman som är viktiga för ett framgångsrikt arbete med jämställdhetsintegrering, och planeras delvis tillsammans med Statistikmyndigheten SCB och Ekonomistyrningsverket (ESV).⁴ Innehållet anpassas i hög grad utifrån deltagarnas behov och planering sker i samverkan med representanter från myndigheterna. JiM+ har tidigare visat sig vara en användbar form för att skapa kunskap om arbetsätt när det gäller jämställdhetsintegrering. Under 2023 utvecklades exempelvis ett stöd för att göra intersektionella analyser, inom JiM+.

² Ekonomistyrningsverket, Kriminalvården, Skatteverket och Vetenskapsrådet.

³ Jämställdhetsintegrering i utveckling 2019

⁴ Läs mer om konceptet JiM+ i Jämställdhetsmyndighetens rapport *JiM+ 2022–2023. Redovisning av uppdrag att fortsätta utveckla och genomföra erfarenhetsutbyte om jämställdhetsintegrering* (2023:6).

Modellen nedan beskriver konceptet:

Inför den andra omgången i JiM+ (2022–2023) utvecklades konceptet till att ha ett större fokus på jämställdhetsanalyser och en analysfunktion ingår nu som ordinarie i erfarenhetsutbytet.

Erfarenhetsutbytet handlar således om att stärka kapaciteten att arbeta med jämställdhet i organisationen. Detta förväntas i nästa steg leda till att myndigheterna i högre grad når effekter på samhällsnivå och för sina målgrupper.

Myndigheterna når olika resultat beroende på vilka förutsättningar och behov de gått in i erfarenhetsutbytet med. Möjliga förväntade resultat av JiM+ är:

- strategiska funktioner får ökad förståelse för deras roll i jämställdhetsarbetet
- ökad förankring och engagemang för frågorna i myndighetsledningen
- förbättrad uppföljning av verksamheten utifrån ett jämställdhetsperspektiv
- stärkta förutsättningar för resultatdialog på alla nivåer
- jämställdhetsarbetet i högre grad bedrivs inom kärnverksamheten och inte som särskilda frågor vid sidan av
- ökad kunskap och förmåga att göra jämställdhetsanalyser och arbeta med jämställdhetsbudgetering.

DELTAGARE OCH GENOMFÖRANDE

Flera grupper av myndigheter deltar i JiM+ parallellt och omgångarna avlöser varandra. I detta avsnitt beskrivs vilka grupper som avslutats och vilka som startats upp under 2023 samt varför just dessa bjudits in.

Två grupper avslutades under 2023

Fyra myndigheter med ansvar för ett rättighetsområde som har arbetat tillsammans i JiM+ avslutade erfarenhetsutbytet i oktober 2023:

- Folkhälsomyndigheten
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor
- Myndigheten för delaktighet
- Specialpedagogiska skolmyndigheten

Gruppen har, vid sidan av att stärka systematik och ledningsförankring i jämställdhetsarbetet, fokuserat på att hantera jämställdhet och närliggande uppdrag, exempelvis ålder och funktionshinderfrågor, på ett samlat sätt. Gruppen har också delat kunskap och erfarenhet av att göra intersektionella analyser i kunskapsproduktionen. Att bryta ner jämställdhetsproblem utifrån andra maktordningar, så som funktionsnedsättning, ålder och bakgrund, ger mer precisa problemformuleringar. Detta behövs för att jämställdhetsarbetet ska bli träffsäkert och relevant. I denna grupp har även representanter för Jämställdhetsmyndighetens avdelning för analys och uppföljning deltagit, på samma sätt som övriga deltagare, då vi delar samma utmaningar som övriga myndigheter och har kunskap att bidra med. Gruppen kommer fortsätta samarbetet även efter JiM+ slut.

Parallellt har fyra myndigheter fokuserat på hur samhällsskydd och beredskap kan stärkas genom att utveckla jämställdhetsperspektivet i arbetet:

- Länsstyrelserna Skåne, Kronoberg och Västmanland
- Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)

De senaste årens händelser med krig i Europa, pandemi och ekonomiska utmaningar visar att samhället behöver stärka sin beredskap för kriser. Vi vet att kvinnor och män, flickor och pojkar drabbas olika i kriser, samhällsstörningar och krig. Utsatta grupper riskerar alltid att drabbas hårdare. Genom att stärka jämställdhetsperspektivet i analyser och planering kan länsstyrelser, MSB och andra aktörer förebygga att skillnader förstärks vid sådana händelser. Detta har varit fokus i erfarenhetsutbytet, vid sidan av att stärka systematik och ledningsförankring i jämställdhetsarbetet.

Två nya grupper har startats upp

Under hösten 2023 startade två nya grupper, som kommer fortsätta arbeta tillsammans under 2024. Det huvudsakliga syftet är att stärka arbetet med jämställdhetsintegrering, så att myndigheterna kan nå sina verksamhetsmål och sina ambitioner för jämställdhetsarbetet. Myndigheterna bjöds in eftersom de har möjlighet att påverka ett angeläget samhällsproblem som ett jämställdhetsperspektiv kan bidra till att lösa.

Omställningen till ett hållbart samhälle är en av de mest angelägna frågorna just nu och hållbar utveckling kan inte nås utan jämställdhet. Därför formades en grupp av myndigheter som har påverkan på Sveriges omställning till netto noll-utsläpp: Energimyndigheten, Naturvårdsverket och Skogsstyrelsen⁵. Gemensamt fokus kommer vara hur ett jämställdhetsperspektiv kan stärka respektive myndighets bidrag till en rättvis omställning mot ett fossilfritt samhälle. Konkret kommer gruppen bland annat undersöka och dela erfarenheter kring hur jämställdhet och sociala perspektiv kan stärkas i konsekvensanalyser.

I gruppen ingår från varje myndighet en chef, jämställdhetssamordnare, controller och analysfunktion. Generaldirektör deltar vid första och sista tillfället, dit också myndighetshandläggare bjuds in. Tillväxtverket, Trafikverket, Transportstyrelsen och Myndigheten för trafikanalys har bjudits in, utifrån behov som Jämställdhetsmyndigheten ser att arbeta med jämställdhet i relation till transportsektorn. Dessa myndigheter tackade av olika skäl nej till att delta.

Män begår avsevärt fler brott än kvinnor och kvinnor och män begår olika slags brott. Såväl rättsväsendet som andra samhällsaktörer behöver ha kunskap om och kunna hantera kvinnors respektive mäns villkor och förutsättningar. Ett jämställdhetsperspektiv behöver därför integreras i allt brottsförebyggande arbete. I samband med den lagförändring som trädde i kraft sommaren 2023 stärktes kommuners ansvar för det brottsförebyggande arbetet. Det kunskapsbaserade brottsförebyggande arbetet prioriteras och växlar upp i landet, både nationellt, regionalt och lokalt. Med anledning av detta bjöds länsstyrelserna in att delta i JiM+, med fokus på hur det brottsförebyggande arbetet kan stärkas och utvecklas med ett jämställdhetsperspektiv.

Länsstyrelserna Kalmar, Skåne, Värmland, och Östergötlands län ingår i gruppen. Från varje myndighet deltar en chef och en utredare som arbetar med brottsförebyggande frågor, controller, särskilt sakkunnig jämställdhet och samordnare för arbete mot mäns våld mot kvinnor. För att stärka samverkan och möjlighet till att sprida lärdomar har också brottsförebyggare samordnare vid Polismyndigheten från de regioner där de aktuella länen ingår bjudits in att delta. Planering och genomförande sker i samverkan mellan avdelningen för stöd och samordning, och avdelningen för nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor vid Jämställdhetsmyndigheten, i syfte att stärka kopplingen mellan jämställdhetsintegrering och våldsförebyggande arbete. Brottsförebyggande rådet har bjudits in men tackat nej till att delta i JiM+.

⁵ Skogsstyrelsen är inte JiM-myndighet men bedriver ett aktivt och ambitiöst jämställdhetsarbete och har värdefulla erfarenheter att bidra med till övriga

RESULTAT

I detta avsnitt beskrivs en bedömning av konceptet som sådant, resultat i form av stärkt förmåga att jobba med jämställdhetsintegrering, och därefter vilka effekter i form av ökad jämställdhet för målgruppen eller i samhället som detta kan bidra till. Avslutningsvis beskrivs fortsatt arbete, hur lärdomar sprids samt två utvecklingsområden som identifierats under JiM+.

Underlag för redovisningen av resultat och förväntade effekter utgörs av utvärderingar av varje träff och av myndigheternas presentationer av resultat och lärdomar vid den avslutande träffen. Sju av åtta myndigheter har också beskrivit lärdomar och resultat i en särskild redovisning till Jämställdhetsmyndigheten efter JiM+ slut 2023.

Erfarenhetsutbytet uppfattas som givande

Att delta i JiM+ uppfattas som givande av en majoritet av deltagarna. Samtliga träffar som genomfördes under 2023 har ett medelbetyg för träffens form respektive innehåll på 3,8 eller högre av 5.

Exempel på svar på frågan ”Vad tar du med dig från träffen” kan ge en fingervisning om på vilket sätt deltagarna fått med sig kunskap, inspiration eller nya idéer från erfarenhetsutbytet:

Vi skulle kunna följa upp jämställdhetsarbetet (och även andra övergripande perspektiv) på ett mer samlat sätt vid varje tertiäl. I dagsläget görs det bara kopplat till resp regeringsuppdrag och i ÅR. Jag tar även med mig att specialister inom tex jämställdhet skulle kunna kompetenshöja och komma med en analys av nuläge och framtid inför inriktningen av varje ny planeringsprocess.

Att jag själv ska komma vidare från att enbart prata om att det finns för lite data och lyfta vad jag tror man kan göra i stället. Och mer fokusera på vad den eventuellt lilla datan som finns ändå kan bidra till.

En oväntat positiv känsla inför att orka arbeta vidare med att föra in mer intersektionalitet när vi gör designupplägg för att genomföra olika uppdrag och utredningar.

Av utvärderingen går även att läsa att ESV:s och SCB:s medverkan uppfattas som värdefull.

JiM+ har stärkt arbetet med jämställdhetsintegrering

Samtliga myndigheter som deltagit i JiM+ kan redogöra för resultat av erfarenhetsutbytet, i form av stärkt arbete med jämställdhetsintegrering. Dessa resultat antas kunna leda till effekter för myndigheternas målgrupper i nästa steg, exempelvis en krisberedskap som bättre svarar mot de olika behov som finns i befolkningen, eller ett stöd till personer med funktionsnedsättning som bättre tar hänsyn till skilda behov mellan kvinnor och män.

Förståelse och engagemang hos strategiska funktioner och ledning har ökat

Arbete med jämställdhetsintegrering behöver bedrivas av ordinarie funktioner i verksamheten, inte av särskilda jämställdhetsarbetare. Och ledningens stöd och engagemang är avgörande för att arbetet ska prioriteras och nå resultat.

En majoritet av myndigheterna uppger att strategiska funktioner har fått en ökad förståelse för deras roll i jämställdhetsarbetet. Exempelvis uppger Folkhälso-myndigheten att jämställdhetsarbetet stärkts i hela linjen, bland chefer på enhets-, avdelnings och ledningsnivå samt medarbetare vilket har gett ett ökat fokus för integreringsarbetet på myndigheten. Flera myndigheter anger att jämställdhetsarbetet fått starkare förankring i myndighetsledningarna. Exempelvis uppger Myndigheten för delaktighet (MFD) att ledningsgruppen haft inriktade strategiska diskussioner kring bland annat organisatoriska förutsättningar, mål och förväntningar och ledningens roll.

Länsstyrelsen i Kronoberg har utvecklat checklistorna för ledningsstabens funktioner utifrån jämställdhet och mänskliga rättigheter. Stödet syftar till att höja länsstyrelsens förmåga att genomföra analyser, hämta in lägesbilder, ta beslut och samverka i både en kris- eller krigssituation och där jämställdhetsperspektivet och mänskliga rättigheter på ett självklart sätt integreras i arbetet.

Stärkt uppföljning och förutsättningar för resultatdialog

Att det går att utläsa eventuella skillnader mellan kvinnor och män i uppföljningen av verksamheten är avgörande för att säkerställa måluppfyllelse och likvärdighet. För myndigheter som arbetar genom andra aktörer behöver uppföljningen visa om verksamheten bidrar till jämställdhet eller inte.

En majoritet av myndigheterna uppger att JiM+ lett till bättre uppföljning av verksamheten ur jämställdhetsperspektiv. Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) utvecklar intern uppföljning av resultat där jämställdhet ska följas upp integrerat. Länsstyrelsen Västmanland har integrerat jämställdhet i ordinarie kvalitetsuppföljning och har förbättrat systematiken i uppföljningen. Den interna styrkedjan har stärkts för jämställdhetsfrågorna men även för andra tvärperspektiv.

Representanter för Regeringskansliet bjuds in till den första och sista träffen i JiM+. Syftet är att ge möjlighet till ökad insyn i och förståelse för jämställdhetsarbetet, vilket förväntas förbättra möjligheterna till uppdrags- och resultatdialoger. Till de träffar som ägt rum under 2023 och i början av 2024 har färre representanter från Regeringskansliet deltagit än tidigare. En träff saknade representation från Regeringskansliet.

Jämställdhet bedrivs i högre grad som en del av kärnverksamheten

Att jämställdhet är en del av kärnverksamheten, och inte en fråga som bedrivs i ett eget spår vid sidan av, är en viktig förutsättning för att myndighetens verksamhet ska få genomslag och bidra till jämställdhet för målgrupperna. Det finns många exempel på att JiM+ bidragit till detta.

- Bland andra MUCF har stärkt jämställdhetsarbetet med en samordningsgrupp från alla avdelningar. Medarbetare med mandat driver arbetet på varje avdelning utifrån en ny plan för jämställdhet, hbtqi och funktionshinderfrågor.

- Jämställdhet integreras i planeringen av verksamheten, exempelvis på Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) som uppger att jämställdhet, funktionshinderpolitik och mänskliga rättigheter har fått en tydligare plats i verksamhetsplaneringen. Flera myndigheter har konkretiserat jämställdhetsproblem, mål eller åtgärder i sin verksamhetsplanering, vilket underlättar för verksamheten att fokusera på rätt saker och nå resultat. Flera har utvecklat metodiken för att identifiera åtgärder, genom metoden mål- och problemträd och olika workshop-upplägg där medarbetare involveras.
- En majoritet av myndigheterna uppger att samverkan mellan jämställdhetsfunktioner och funktioner för verksamhetsstyrning har stärkts, vilket är en viktig förutsättning för att jämställdhet ska integreras i kärnverksamheten.

Myndigheterna har ökat sin förmåga att göra jämställdhetsanalyser

Samtliga myndigheter uppger att de utvecklat förmågan att göra jämställdhetsanalyser och eller intersektionella analyser. Exempelvis uppger MUCF att samverkan mellan avdelningen för utredning, controller och verksamhetsstrateg har gett en tydligare bild av samhällsutmaningar kopplade till jämställdhet. Detta ger möjlighet till bättre analyser och mer träffsäkra insatser. Ökad kunskap om jämställdhet i relation till risk- och sårbarhetsanalyser har lett till stärkt kunskap inom lägesbild och analys, uppger länsstyrelserna Skåne och Kronoberg.

Flera myndigheter har stärkt förmågan att arbeta med fler perspektiv, exempelvis jämställdhet och hbtqi och eller funktionsnedsättning. Exempelvis noterar MFD ett ökat engagemang och intresse för jämställdhetsarbetet i hela myndigheten, inklusive en förståelse för komplexiteten i frågan jämställdhet och funktionshinder.

JiM+ har potential att bidra till effekter för myndigheternas målgrupper på sikt

Ovanstående resultat visar att myndigheterna stärkt sin förmåga att arbeta på ett systematiskt sätt för att verksamheten bättre ska bidra till jämställdhet. Vilka effekter kan detta antas leda till?

Bättre analyser i kunskapsunderlag kan bidra till en mer jämställd och jämlik fritidsverksamhet och utbildning

Deltagarna i JiM+ bidrar till ett mer jämställt samhälle genom att ge stöd, samverka eller samordna, och producera kunskap och analyser som används av andra aktörer, exempelvis kommuner och regioner. Om myndigheterna systematiskt tar fram stöd och kunskapsunderlag som bättre belyser ojämställdhet och ojämlikhet får dessa aktörer bättre förutsättningar för sitt jämställdhetsarbete. Då kan de bättre undanröja hinder för jämställdhet och planera och genomföra insatser som ger mer jämställda förutsättningar för de kvinnor och män, flickor och pojkar som tar del av verksamheten, exempelvis skola, fritidsverksamhet, vård och omsorg och insatser i händelse av kris.

Genom bättre analyser får myndigheterna en tydligare bild av jämställdhetsproblem, exempelvis hur fritidsverksamheten fungerar för unga tjejer och killar med funktionsnedsättning eller vilka förutsättningar skolan ger till tjejer och killar med NPF-diagnoser, vilket det idag inte finns någon systematisk uppföljning av. Denna kunskap leder till en ökad förmåga att planera och genomföra träffsäkra insatser som beaktar olika villkor för olika grupper av flickor och pojkar, kvinnor och män. Exempelvis att tjejer

och killar med funktionsnedsättning ska få en meningsfull och utvecklande fritid, eller att undervisning organiseras och genomförs på ett sätt som ger likvärdiga möjligheter för alla. I slutänden kan detta bidra till de jämställdhetspolitiska målen jämställd hälsa och jämställd utveckling. Det bidrar också till andra mål, så som det ungdomspolitiska målet att alla unga ska ha goda levnadsvillkor, makt att forma sina liv och inflytande över samhällsutvecklingen⁶, liksom en likvärdig utbildning där undervisningen anpassas till varje elevs förutsättningar och behov⁷.

Jämställdhetsperspektiv i analys och planering kan minska risken för att utsatta grupper drabbas hårdare i händelse av kris eller samhällsstörning

Kvinnor och män har inte samma möjlighet att forma samhället och sina egna liv, vilket inom denna sektor innebär att de har olika förutsättningar och förmåga att förebygga, hantera och återhämta sig från olyckor, kriser och krig. Utsatta grupper riskerar alltid att drabbas hårdare. Inom JiM+ har konstaterats att det finns en bristande förståelse för hur en samhällsstörning drabbar män, kvinnor, pojkar och flickor olika, vilket påverkar förmågan att forma åtgärder som svarar mot olika gruppers behov. Lärdomar från pandemin, där exempelvis utrikes födda män hade en högre dödlighet, visar på vikten av att redan i planeringen inför en händelse kunna tänka in skilda behov hos olika grupper.

När länsstyrelserna blir bättre på att göra jämställdhetsanalyser förbättras stödet till kommunernas arbete med risk- och sårbarhetsanalyser (RSA). Det kan i sin tur förebygga att utsatta grupper, exempelvis barn, äldre och kvinnor med låg inkomst, drabbas hårdare i händelse av en kris eller samhällsstörning. Det kan handla om att säkerställa att förlossnings- och mödravård upprätthålls även i händelse av en konflikt eller ha kunskap om var extra sårbara grupper bor, i händelse av en översvämning. Kvinnodominerade verksamheter som sjukvård och äldreomsorg är beroende av att skolor och förskolor hålls öppna så att de anställda kan gå till jobbet. När jämställdhet och andra rättighetsperspektiv finns med i alla stabsfunktioner, genom checklistor och rutiner, träning och utbildning, så kommer myndighetsutövningen att bli mer träffsäker. Kvinnors perspektiv missas inte lika ofta.

Den manliga normen som finns inom sektorn, syns både i könsfördelning och i verksamhetens utformning. Genus- och maktanalyser visar att de ”hårda” maskulina kodade frågorna kring militärt försvar, fysiska kriser som bränder och naturkatastrofer har högre status än sjukvård, omsorg och vård. Det leder i sin tur till att fler män lockas till de tjänsterna. Genom att synliggöra dessa normer och arbeta aktivt med att vidga dem finns möjlighet att utjämna makten och tolkningsföreträdet mellan könen.

Kunskap och lärdomar sprids till andra myndigheter

Erfarenheter och kunskap kring att göra intersektionella analyser som gjordes under JiM+ har sammanställts och publicerats på Jämställdhetsmyndighetens webbplats, tillsammans med ett kunskapsstöd om intersektionella analyser⁸. Deltagarna

⁶ <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/ungdomspolitik/mal-for-ungdomspolitik/#:~:text=Alla%20ungdomar%20ska%20ha%20goda,mellan%2013%20och%2025%20%C3%A5r.>

⁷ Läroplan (Lgr22) för grundskolan samt för förskoleklassen och fritidshemmet

⁸ <https://jamstalldhetsmyndigheten.se/fakta-om-jamstalldhet/intersektionalitet/>

konstaterade bland annat att vi behöver skifta fokus, från att prata om perspektivträngsel till att se att det är nödvändigt att titta på olika maktordningar eller perspektiv samtidigt, för att kunna bedriva en likvärdig verksamhet och bidra till jämställdhet och jämlikhet. Deltagarna delade erfarenheter av framkomliga vägar när kvantitativ data saknas, exempelvis att samla in erfarenheter och kunskaper från målgruppen själv, civilsamhällets organisationer eller yrkesverksamma som arbetar nära målgruppen. Det är viktigt att beskriva skillnader mellan olika grupper, men för att göra en intersektionell analys krävs också att visa på hur olika grupper gynnas eller missgynnas av normer och strukturer i samhället. Denna kunskap sprids nu till andra JiM-myndigheter, bland annat på två nätverksträffar för JiM-myndigheter, lärosäten i JiHU-programmet och länsstyrelserna.

Lärdomar kring hur ett jämställdhetsperspektiv och mänskliga rättigheter kan tas tillvara i händelser av kris och krig, har bidragit till ett stödmaterial som tagits fram av Länsstyrelsen Kronoberg inom uppdraget Rätt att försvara. Stödet används av alla länsstyrelser. Länsstyrelserna sprider också kunskap om jämställdhet i risk- och sårbarhetsanalyser inom sina nätverk.

Controllers har en viktig roll för jämställdhetsarbetet då de har en central roll i myndigheternas arbete med planering och uppföljning, och ofta ger stöd och formulerar anvisningar för dessa processer. Genom att formulera konkreta mål och aktiviteter i verksamhetsplanering, som tydliggör vilket arbete som behöver ske för att lösa jämställdhetsproblem, blir det begripligt för verksamheten på vilket sätt de kan bidra till jämställdhet vilket underlättar för planering och genomförande. Samverkan mellan controllers och funktioner som samordnar jämställdhet har visat sig vara en framgångsfaktor för att integrera jämställdhetsarbetet i kärnverksamheten. Efter JiM+ bjöds Jämställdhetsmyndigheten in på ett nätverk för controllers och liknande funktioner vid alla länsstyrelser, för att sprida lärdomar från JiM+.

Fortsatt samverkan

Flera av myndigheterna i JiM+ kommer att fortsätta att utveckla arbetssätt för intersektionella analyser i samverkan, under 2024. Därigenom finns möjlighet att öka kapaciteten att göra intersektionella analyser vilket i sin tur leder till bättre beslutsunderlag för regeringen och andra aktörer som använder kunskapsunderlagen i sin verksamhet.

Utmaningar som synliggjorts

En utmaning som synliggjorts i JiM+ rör myndigheters arbete med olika närliggande uppdrag, så som jämställdhet, funktionshinder och hbtqi. Det pågår en utveckling på många myndigheter för att arbeta med dessa uppdrag på ett sammanhållet sätt, genom att samla olika rättighetsområden i gemensamma strategiska planer eller integrera olika perspektiv i verksamhetsmålen. Detta är en fortsatt utmaning i JiM-programmet, liksom att fortsätta utveckla arbetet med intersektionella analyser. Samtidigt uppfattas uppföljningen av dessa olika uppdrag ske separat och i stuprör, vilket försvårar ett intersektionellt angreppssätt i verksamheten. Att utformning och logiken för styrning ser olika ut inom de olika rättighetsområdena försvårar för myndigheterna att integrera perspektiven på ett sammanhållet sätt.

Flera myndigheter konstaterar också att uppföljning är ett fortsatt utvecklingsområde. Det är utmanande att följa effekter av jämställdhetsintegrering och andra närliggande

områden, inte minst för verksamheter som verkar via andra. Det är ytterligare utmanande att samtidigt följa upp resultat inom ordinarie verksamhetsuppföljning och synliggöra framsteg och utmaningar i jämställdhetsarbetet. En annan utmaning som synliggjorts inom JiM+ är när jämställdhet inte är integrerade i riktlinjer för uppföljning, exempelvis MSB:s riktlinjer för hur kommuner ska följa upp sin krisberedskap. Om jämställdhetsperspektiv saknas i kommunernas redovisningar eller uppföljningar, blir det inte möjligt för länsstyrelserna i sin tur, att synliggöra ojämställdhet eller hinder för jämställdhet på regional nivå.

SLUTSATSER

Följande slutsatser dras av genomförandet:

- Utvärderingar och myndigheternas redovisningar visar att konceptet ger ett bra stöd för att stärka arbetet med jämställdhetsintegrering i myndigheterna.
- Förstärkt fokus på jämställdhetsanalys och intersektionella analyser har gett resultat. Samtliga myndigheter har stärkt förmågan att göra jämställdhetsanalyser.
- Att myndigheterna i JiM-programmet utvecklar sin förmåga att göra intersektionella analyser bidrar till ett mer träffsäkert arbete. Genom JiM+ har vi bidragit till att skapa ett mer gemensamt språk kring intersektionalitet och stärkt stödet i JiM-programmet.
- Uppföljning av effekter är fortsatt ett utvecklingsområde för många myndigheter. Jämställdhetsperspektiv behöver finnas integrerat i anvisningar för uppföljning på lokal och regional nivå.
- När uppföljningen av uppdrag och mål inom olika närliggande uppdrag, så som jämställdhet, funktionshinder och hbtqi, sker separat i stuprör, blir det svårare för myndigheterna att arbeta med dessa frågor på ett sammanhållet sätt.
- Deltagande från inbjudna funktioner från Regeringskansliet har varit lågt. Det är därför tveksamt om förutsättningar för dialog mellan myndigheter och Regeringskansliet har stärkts.

Jämställdhetsmyndigheten bedömer att JiM+ är ett framgångsrikt koncept. Erfarenhetsutbytet stärker myndigheternas möjlighet att nå sina mål inom programperioden i JiM-programmet och bidrar till genomförandet av länsstyrelsernas strategier för jämställdhetsintegrering. Vi bjuder in myndigheter till JiM+ utifrån en prioritering av samhällssektorer eller problemområden där vi ser att ett stärkt fokus på jämställdhet kan bidra till högre kvalitet eller bättre måluppfyllelse inom sektorn. Vi konstaterar att fem JiM-myndigheter⁹ tackat nej till att ta del av stödet, vilket inte varit fallet tidigare.

Bättre jämställdhetsanalyser och intersektionella analyser leder till att myndigheter höjer kvaliteten i sina verksamheter och kan nå mer likvärdiga resultat för hela myndighetens målgrupp. Att erfarenheter och lärdomar från JiM+ sprids till andra myndigheter stärker JiM-programmet som helhet. JiM+ har därmed potential att leda till ökad jämställdhet inom berörda sektorer. Det är positivt att regeringen initierat JiM+ och att uppdraget fortsätter, som en del av Jämställdhetsmyndighetens stöduppdrag. Jämställdhetsmyndigheten bedömer att tydliga uppdrag och förväntningar på resultat från regeringen, leder till att myndigheter prioriterar jämställdhetsarbetet i högre grad, tar del av stöd och därmed ökar möjligheterna att nå effekter inom myndigheternas respektive sektorer.

⁹ Myndigheter som tackat nej är Trafikverket, Transportstyrelsen, Tillväxtverket, Myndigheten för tillväxtanalys och Brottsförebyggande rådet (JiM-myndigheter) samt Myndigheten för trafikanalys.

ENGLISH SUMMARY

The Swedish Gender Equality Agency is tasked with supporting government agencies in their work with gender mainstreaming. According to our appropriation instructions for 2023, the agency is to continue to implement and develop exchanges of experience based on the JiM+ model for gender mainstreaming in government agencies. The aim of exchanging experiences is to strengthen gender mainstreaming in order to improve the ability of government agencies to contribute to gender equality.

Two groups, each consisting of four government agencies, have completed a programme during the year: one consisting of the Public Health Agency of Sweden, Swedish Agency for Youth and Civil Society, Swedish Agency for Participation and National Agency for Special Needs Education and Schools; and the other of the Swedish Civil Contingencies Agency, and the County Administrative Boards of Kronoberg, Skåne and Västmanland.

Two groups have also started a programme during the year. One group consists of the Swedish Energy Agency, Swedish Environmental Protection Agency and Swedish Forest Agency, all of which have important roles in the transition to a fossil-free society, while the other, consisting of the County Administrative Boards of Kalmar, Jönköping, Kronoberg and Skåne, is focused on gender mainstreaming crime prevention work.

Participation has generally been viewed as rewarding. All agencies that have completed an exchange of experiences have results to report. The majority state that strategic functions now have a better understanding of their role in gender equality work, and that JiM+ has improved their follow-up of activities from a gender equality perspective. JiM+ has contributed to gender mainstreaming the agencies' core operations by, among other things, strengthening organisation, integrating relevant issues in planning and follow-up, and increasing cooperation between gender equality support functions and operational management functions.

All agencies report an enhanced ability to perform gender equality analyses, something that in the long term can be expected to have a positive impact on the target group and contribute to creating a more gender-equal society. Better analysis will provide a clearer picture of gender equality issues, such as how leisure-time activities work for girls and boys with disabilities, or how schools work for girls and boys with diagnosed neuropsychiatric disorders. This knowledge will increase the ability to plan and implement targeted measures that in turn can contribute to achieving gender equality goals, as well as disability and youth policy goals. When county administrative boards become better at gender mainstreaming their risk and vulnerability assessments, this improves support to municipalities in their own assessments of risks and vulnerabilities. This in turn can help to prevent vulnerable groups such as children, the elderly and low-income women from being struck harder by a crisis or disruption to vital societal functions, whether that be by ensuring that midwifery and maternal health services are maintained in the event of war, or simply having knowledge of where vulnerable groups live in the event of flooding.

The knowledge collated in JiM+ is disseminated to other government agencies and helps to develop the Swedish Gender Equality Agency's support.

One challenge that JiM+ has revealed is that it is difficult for agencies to work coherently on different assignments such as gender equality, disability rights and LGBTQ+ rights when results are followed up separately in what are perceived as silos. Following the effects of gender mainstreaming and work in adjacent fields also presents a challenge, not least for organisations that work through others. When guidelines on following up work at municipal level are not gender mainstreamed, it becomes impossible for county administrative boards in their turn to reveal inequalities or obstacles to gender equality at regional level.

The following conclusions have been drawn concerning implementation

- Evaluations and reports from government agencies show that the concept provides good support for strengthening gender mainstreaming efforts in government agencies.
- A stronger emphasis on gender equality analysis and intersectional analysis has proved successful. All agencies report an enhanced ability to perform gender equality analyses.
- When agencies in the JiM programme develop their ability to perform intersectional analyses this contributes to more accurately target interventions. Through JiM+, we have helped to create a common language around intersectionality and strengthened support in the JiM programme.
- For many agencies, there is room for improvement when it comes to following up results. The gender equality perspective must be integrated into instructions for follow-ups at local and regional level.
- When assignments and objectives within adjacent areas such as gender equality, disability rights and LGBTQ+ rights are followed up separately in silos, it is difficult for agencies to work on these issues in a coherent manner.
- Participation has been low by functions invited from the Government Offices of Sweden. It is therefore doubtful whether the preconditions for dialogue between government agencies and the Government Offices of Sweden have been improved.

In the assessment of the Swedish Gender Equality Agency, JiM+ is a winning concept. Exchanges of experience strengthen the ability of agencies to achieve their goals within the JiM+ programme period and contribute to the implementation of county administrative boards' gender mainstreaming strategies. We invite government agencies to take part in JiM+ programmes based on prioritised societal sectors or problem areas in which we believe that greater emphasis on gender equality can contribute to enhancing quality or improving goal-attainment. We note that five participating government agencies¹⁰ declined support, which has not previously been the case.

¹⁰ The agencies that declined support were the Swedish Transport Administration, Swedish Transport Agency, Swedish Agency for Economic and Regional Growth, Swedish Agency for Growth Policy Analysis and Swedish National Council for Crime Prevention, as well as the Transport Analysis.

Improved gender equality results and intersectional analyses mean that government agencies can enhance the quality of their operations and achieve more equitable outcomes for their target groups as a whole. As the experiences and lessons of JiM+ are disseminated to other agencies, so the programme as a whole is strengthened. JiM+ thus has the potential to increase gender equality in the sectors in question. It is positive that the Government initiated JiM+ and that the assignment continues as part of the Swedish Gender Equality Agency's support mission. In the opinion of the Swedish Gender Equality Agency, clear assignments and expectations regarding results lead to agencies giving gender equality efforts a higher priority and accepting support when it is offered, thereby increasing opportunities to have an impact within each agency's sector.

Jämställdhetsmyndigheten | Box 73, 42422 Angered | Besöksadress: Angereds torg 9
031-3929000 | info@jamstalldhetsmyndigheten.se | www.jamstalldhetsmyndigheten.se